

TEKSTSÆTNINGER

Af Simon Borchmann (Roskilde Universitetscenter)

Sætninger og sproghandlinger

Forudsætningen for at en sproglig konstruktion kan tælle som en sproghandling, er at den realiserer en illokutionær værdi. Det er derfor heller ikke tilfældigt at den maksimale sproglige konstruktion er en sætning; helsætningskriteriet er netop at konstruktionen omfatter det der kaldes en *illokutionær ramme* (Hansen & Heltoft 1999). Fra et lingvistisk synspunkt kan man således sige at meningsproduktionens basis er sætningen. Det betyder vel at mærke ikke at illokutionær værdi udelukkende realiseres ved syntaks, men det betyder at der med en sproglig konstruktion der udgør en helsætning (eller en holofrase), altid realiseres en illokutionær værdi.

Antag nu at man som modtager præsenteres for følgende sætning:

E1. Kan et moderne Menneske være overtroisk?

Hvis man overvejer at give respons, så hænger det sammen med at man forstår sætningen som en anmodning om information. Og det gør man fordi det finitte verbum står på den første af de udfyldte pladser i sætningen. Med denne udfyldning af den illokutionære ramme markeres det at sætningen tæller som en anmodning om information. Det er helt i overensstemmelse med det sproghandlingsteoretiske synspunkt at alle sprog - på den ene eller den anden måde - gør det muligt at udføre den illokutionære handling at anmode om information. Fra et funktionelt lingvistisk synspunkt kan man så sige at dansk har kodet en funktion der kan tjene dette kommunikative formål.

Når den samme sætning indgår i en sekvens af sætninger, ser det imidlertid ud til at ovenstående, sproghandlingsteoretiske analyse ikke slår til:

E2. Kan et moderne Menneske være overtroisk? – maa man tro paa Stjernes kud? – jeg kendte en Mand, der var meget overtroisk; bl.a. var ogsaa Stjernes kud af stor Betydning for ham. - Men en Gang, da han gik nede ved Havnen og kiggede op paa Himlen og saa et mægtigt Stjernes kud, saa ønskede han, at han matte blive hundrede Aar, og i det samme traadte han ud over Bolværket og faldt i Vandet, og der blev han – han viste sig

aldrig senere ved Middagsbordet - han druknede nemlig. Se, det kommer der nu ud af det Stjernekeggeri. (fra Storm P. "Takt og Tone" i *Man ved aldrig noget*)

Det formål sætningen tjener i denne sekvens, er ikke at anmode om information. Der er vel at mærke heller ikke tale om et retorisk spørgsmål; med de efterfølgende sætninger gives der nemlig information der kan forstås som en behandling af relationen mellem virkeligheden, herunder sociale normer og værdier, og den mentale model der kan konstrueres på grundlag af sætningens udsagnsmæssige indhold. Det formål sætningen tjener i den sekvens den indgår i, er at anslå en problematik. Den funktion sætningen realiserer, kan således heller ikke begrænse sig til at kunne tjene det formål at anmode om information.

Der er altså en tilsyneladende forskel på den funktion vi ud fra et sproghandlingsteoretisk synspunkt kan sige at sætningen realiserer, og den funktion den tilordnes når den optræder i en sekvens af sætninger.

Denne forskel problematiserer vel at mærke ikke en funktionel lingvistik. Fra et funktionelt lingvistisk synspunkt kunne man redegøre for interrogativ som en non-realis der enten anmoder om information om relationen eller tematiserer relationen mellem virkeligheden og den mentale model der kan konstrueres på grundlag af sætningens udsagnsmæssige indhold.

Forskellen problematiserer heller ikke sproghandlingsteorien som en redegørelse for den enkelte sætnings potentiale som illokutionær handling. Men den problematiserer sproghandlingsteorien som en redegørelse for de formål sætninger tjener når de indgår i sekvenser af sætninger, og således også som en redegørelse for de funktioner der realiseres med sådanne sætninger. For så vidt som disse formål og funktioner ikke falder ind under sprogfilosofiens genstandsområde, er denne forskel imidlertid heller ikke et problem for sproghandlingsteorien. Sekvenser af sætninger er tekstlingvistikens genstandsområde. Og når problematikken er relevant at tage op, er det netop fordi man inden for tekstlingvistikken ikke har håndteret forskellen tilfredsstillende.

Sætninger i tekstlingvistikken

Inden for den sprogsystematiske tekstlingvistik omgår man det problem der er forbundet med skellet, ved at bortreducere den illokutionære værdi og analysere sætninger der indgår i sekvenser af sætninger, som udsagn (Van Dijk 1977). Dermed forskydes problemet til forholdet mellem mikro- og makroudsagn. Dette forhold beskrives så ved regler om selektion, generalisering og konstruktion (Ss.: 143-148). Med reduktionen er teoriens forklaringsværdi imidlertid på forhånd begrænset.

Skal en tekstteori have forklaringsværdi for illokutionære værdier der realiseres med sætninger der indgår i sekvenser af sætninger, må den inddrage sproghandlingsteorien. Det gør man da også typisk inden for den kommunikativt orienterede tekstlingvistik. Således forsøger Vagle med *Tekst og kontekst* at fundere tekstlingvistikken på sproghandlingsteorien (Vagle et al. 1993). Konsekvensen er at sætninger der indgår i sekvenser af sætninger, analyseres som sproghandlinger, f.eks.: 'Dessuten vil de enkelte språkhandlingene som utføres i teksten, gi oss et hint om hva makrohandlingen er' og 'Når vi ser nærmere på de enkelte språkhandlingene i Bjørnson-utdraget, finner vi at de alle er konstativer'(Ss.: 258-259). Denne analyse genfinder man i øvrigt i den kritiske tekstanalyse: 'Vi finner først frem til makrohandlingen i teksten ved å plassere de enkelte språkhandlingene i teksten i de ulike klassene (Konstativer, Kvalifiseringer, Direktiver, Ekspressiver og Kommissiver).' (Vagle et al. 2002: 190).

Som nævnt ovenfor realiserer enhver helsætning en illokutionær værdi. Principielt må der altså gælde det forhold at der med en sekvens af sætninger realiseres en illokutionær værdi for hver sætning den omfatter. Derfor kan da også få den tanke at man - når man skal redegøre for en sekvens af sætninger som en sproghandling - må redegøre for den som en serie af sproghandlinger. Man behøver imidlertid ikke at tænke ret længe over den tekstlige kommunikation før man må afvise at en sekvens af sætninger forstås som en serie af sproghandlinger (med hver deres intention). Det ville da heller ikke være foreneligt med sproghandlingsteorien. Når man opfatter en sekvens af sætninger som en handling, så forventes den at skulle ligge til grund for én – og kun én – intentionel helhed. Det er ikke bare en norm man kan hævde ud i det blå; det kan man faktisk konstatere hver gang sprogbrugere præsenteres for en sekvens af sætninger; så prøver de nemlig at etablere en sådan helhed, dvs. de laver den inferens der er nødvendig for at etablere en sådan helhed.

Dette forhold er forfatterne da også opmærksom på. Således opererer de – som det fremgik af citaterne ovenfor - med et skel mellem *sproghandlinger i teksten* og tekstens *makrohandling*. Der er imidlertid flere problemer ved dette skel. Et problem er at vi ved en sproghandlingsteoretisk klassificering af ”makrohandlinger” får en klasse af assertiver der tekstlingvistisk set er uhyre uensartet. For at foretage de tekstlingvistisk relevante typologiske skel inden for denne klasse må der henvises til forskelle i konneksion. Et andet problem er at det aldrig bliver klart hvilken relation der er mellem ”sproghandlinger i teksten” og ”makrohandlingen”. Der angives hverken regler eller principper; i typologiseringen af makrohandlingen i genreanalysen henvises der – foruden til konneksioner - til dominans af bestemte klasser af sproghandlinger i teksten. Nu viser det sig imidlertid i analysen at en række af de sproghandlinger der ”udføres i teksten”, må bestemmes som indirekte. Gæt så hvad det der er be-

stemmende for hvilken indirekte handling der er tale om. Ja, det er makrohandlingen. Det er ikke tilfredsstillende.

Lad os slå fast at sproghandlingsteorien er en udmærket redegørelse for enkeltsætningsbase-rede sproghandlinger. Men den fordrer en justering eller et supplement når det drejer sig om brugen af en sætning i en sætningssekvens for hvilken det gælder at det netop er sekvensen der tæller som en sproghandling og således den der skal ligge til grund for en intentionel helhed.

Altså: Når en sætning indgår i en sekvens af sætninger, tæller den efter alt at dømme som noget andet end den illokutionære handling den tæller som når den optræder isoleret.

Tekstsætninger

Fra et lingvistisk og sproghandlingsteoretisk synspunkt kunne man indvende at her blot er tale om en forskel mellem lingvistik og pragmatik. Og det er der for så vidt også. Men hvis brugen af isolerede sætninger adskiller sig fra brugen af sætninger i sekvenser, så må man i det mindste overveje den mulighed om man ikke også - ligesom man kan generalisere over den brug der gøres af sætninger i isolation – kan generalisere over den brug der gøres af sætninger der optræder i sekvenser af sætninger. Når man tager det forhold i betragtning at en meget stor del af de skriftsproglige sproghandlinger udføres med en sekvens af sætninger, så må det være rimeligt at efterprøve.

Et andet forhold der taler for at gøre sætninger der indgår i sekvenser af sætninger, til genstand for en teori, er at sådanne sætninger tilsyneladende tilordnes funktioner der svarer til kodede funktioner, uanset om sætningerne koder funktionen eller ej. Det drejer sig ganske særligt om de informationsstrukturelle funktioner (meddelelsesstruktur og relevansstruktur). Dem vil jeg dog ikke komme ind på i denne sammenhæng.

Det sætningsfænomen jeg hermed har forsøgt at anskueliggøre, har både udtryksmæssige og pragmatiske kendetegn: De udtryksmæssige kendetegn er at 1) det er en helsætning (eller holofrase) der 2) indgår i en sekvens af sætninger. De pragmatiske kendetegn er 3) at sætningen tilordnes en funktion der adskiller sig fra den sætningen ville have realiseret hvis den havde optrådt isoleret, og 4) at sætningen således ikke tæller som en selvstændig sproghandling. Lad os kalde sådanne sætninger for *tekstsætninger*. Og lad os kalde den teori der har tekstsætninger som genstand, for *funktionel tekstteori*. Følgende fremstilling skal betragtes som aspekter af en funktionel tekstteori.

Formålsspecifikke forståelsesrammer

Det spørgsmål jeg vil beskæftige mig med i det følgende, kan formuleres således: Hvis vi antager at læserens tilordning af funktioner til sætninger der indgår i sekvenser af sætninger, adskiller sig fra tilordningen af funktioner til sætninger i isolation, hvad er så bestemmende for denne tilordning?

Min hypotese tager udgangspunkt i en praktisk konstatering og er teoretisk funderet i kommunikationslogikken (Grice 2001 (1975)). Den praktiske konstatering er følgende: Når tekstteoretikere skal begrunde relevante tilordninger af funktioner til sætninger der indgår i sekvenser af sætninger, så gør de det alt andet lige med henvisning til tekstens formål eller den korrelerende type og/eller genre. Når man i forståelsen af Stjernekipgeranekdoten må forstå spørgesætningen som en tematisering af en problematik, så må det begrundes ved henvisning til at sekvensen af sætninger tæller som en belærende anekdote, og at en belærende anekdote behandler en almen problematik via et unikt handlings og begivenhedsforløb.

Med hensyn til kommunikationslogikken bemærker jeg følgende særlige forhold: Det overordnede princip, samarbejdsprincippet, er et princip for udveksling af information *inden for rammerne af et vedtaget formål*, mens maksimerne er *generelle* principper for udveksling af information (Ss.). Det at samarbejdsprincippet er overordnet maksimerne, gør flouting muligt. Men for så vidt som samarbejdsprincippet er et princip der gælder for opfyldelsen af specifikke formål, er flouting også nødvendigt: I forhold til et specifikt formål kan det nemlig være hensigtsmæssigt at bryde med et generelt princip.

Der er så to mangler ved kommunikationslogikken i forhold til den skitserede tekstteoretiske problematik: 1) De generelle principper, maksimerne, er for generelle til at kunne forklare specifikke tilordninger af funktioner. Det må med andre ord være principper for udveksling af information inden for rammerne af det specifikke formål. 2) Med samarbejdsprincippet forudsætter Grice at der er et vedtaget formål, men han redegør ikke nogen steder for hvordan det vedtages.

Hypotesen er så følgende: Det der i brugen af sekvenser af sætninger udgør den formålsorienterede forståelsesramme Grice forudsætter med samarbejdsprincippet, er teksttypen og/eller tekstgenren. Og det er sådanne forståelsesrammer der er bestemmende for tilordningen af funktioner til sætningernes meningskorrelater.

Teksttyper og tekstgenrer

I den funktionelle tekstteori defineres en tekst således (Borchmann (forventes udgivet 2005)): En tekst er en sekvens af sætninger og skal ligge til grund for en forståelsesproces der udgør

en intentionel helhed. Det første er et deskriptivt kriterium der indskrænker hvad det er der opfattes og behandles som sproghandlinger. Det andet er et normativt kriterium der angiver hvilke forventninger modtageren har til en sekvens af sætninger i og med at de opfatter den som en sproghandling.

Jeg skelner så mellem teksttyper ud fra hvilke tekstmeningstyper de skal ligge til grund for. For en teksttype gælder det således at forståelsen består i at konfigurere en bestemt tekstmeningstype. En tekstmeningstype er et sæt af funktionelle egenskaber ved intentionelle helheder, dvs. bestemte relater (tekstmeningskomponenter) og relationer (konneksioner). Man kan ikke lokalisere disse egenskaber tekstligt eftersom intentionelle helheder er psykologiske processer; men de kan beskrives på grundlag af introspektion og forsøg. Det der kan lokaliseres tekstligt, er de sproglige og tekstlige egenskaber der kendetegner en teksttype. Forbindelsen mellem teksttype og tekstmeningstype er så at en række af de egenskaber der kendetegner en teksttype, er funktionelt definerede, dvs. (på forskellige måder) bidrager til konfigureringen af en bestemt type intentionel helhed.

Tekstmeningstyper og deres korrelerende teksttype kan specificeres i intentioner og disse intentioners korrelerende tekstgenrer. For forståelsen af en tekst af en bestemt genre gælder det at den består i at konfigurere en intentionel helhed som tjener et specifikt formål, og som derfor er kendetegnet ved bestemte funktionelle egenskaber. Genrebegrebet og begrebet om formål er således nært sammenknyttede.

Når en modtager opfatter en sekvens af sætninger som en handling, kærer hun sig imidlertid ikke om tekstteoretiske begreber som *teksttype* og *genre*; det hun kærer sig om, er det unikke formål sekvensen tjener i den sprogbrugssituation som konstitueres med sekvensen, og som hun indtager rollen som modtager i. I bestræbelsen på at nå frem til dette formål må modtageren imidlertid operere med nogle forestillinger der kan indskrænke det væld af forskellige unikke formål en tekst i princippet kan tænkes at tjene. Ellers kunne modtageren hverken *entydigge* eller *konfigurere meningskorrelatet til* en lang række af de tegn teksten omfatter; de er nemlig i princippet flertydige og de kan i princippet realisere ansatser til et ubegrænset antal meningskorrelater. Det viser sig da også at modtagere, hvis de bliver spurgt, ofte på grundlag af relativt få sætninger kan angive tekstens type og/eller genre (Togeby 1993). Således kan det antages at modtagere på grundlag af erfaringer med andre tekster har dannet nogle forestillinger der korrelerer med teksttyper og genrer, og at de ved mødet med tekster som et led i en problemløsningsstrategi intuitivt indplacerer tekster i forskellige grupper ud fra ligheder og uligheder med andre tekster de har gjort erfaringer med (Vagle et al. 2002: s. 188).

Det at operere med en forestilling der på forhånd indskrænker de mulige betydninger og meninger, kan kaldes *genreforventninger*. Genreforventninger er et kendetegn ved forståelsen som heuristisk problemløsningsaktivitet. Heuristikken kan beskrives som en middel-mål-analyse. Den består i at operere med en karakteristik af målet og udvælge operatorer som sandsynligvis er brugbare for at nå dette mål. I tekstforståelsen svarer det til at udkaste et mere eller mindre specifikt gæt på hvilken intentionel helhed teksten ligger til grund for, og så 1) entydiggøre tegn således at de realiserer ansatser til meningskorrelater der kan tilordnes en funktion i tekstmeningsfunktionen, og 2) konfigurere meningskorrelater der indordnes i en funktion i denne overordnede funktion. De forestillinger som generaliseringer over tekstlig adfærd resulterer i, anvendes som et led i en problemløsningsstrategi i forståelsen. Og det er disse forestillinger man forsøger at redegøre for med typologiseringer af tekstmeninger ud fra generelle og mere specifikke formålstjenstlige egenskaber (de Beaugrande & Dressler 1981). Det er med andre ord typologiseringer over den forståelse der har teksten som formålsrettet handling som genstand.

Teksttyper og tekstsætninger

I det følgende skal forholdet mellem tekst og sætning håndteres ved nogle grundlæggende skel og begreber.

Læserens bestemmelse af teksttypen må nødvendigvis ske på grundlag af teksten, dvs. sproglige og tekstlige markører og indikatorer. Denne form for forståelse er en *bottom-up-proces*. Den er dominerende i den fase af forståelsen hvor modtageren kun i meget begrænset omfang tilfører sine egne antagelser og mål til kommunikationssituationen. Denne fase kaldes *situation monitoring*. Men når så læseren på grundlag af markører og indikatorer har antaget en bestemt tekstmeningstype, spiller tekstmeningstypen en væsentlig rolle for forståelsen af de efterfølgende sproglige og tekstlige markører og indikationer, og således for tilordningen af funktioner til sætningernes meningskorrelater. Denne form for forståelse svarer til en *top-down-proces*. Den er dominerende i den fase af forståelsen hvor modtageren i en vis udstrækning forsøger at tilpasse kommunikationssituationen til sine egne formål (som vel at mærke kan være forenelige med afsenders). Denne fase kaldes *situation managing* (de Beaugrande & Dressler 1981).

Sproglige og tekstlige markører og indikationer der markerer eller indikerer type eller genre, kan tilsammen kaldes *genremarkører*. Når typen og/eller genren er bestemt, er den determinerende for forståelsen af de illokutionære markører der realiseres med de enkelte sætninger. Det er derfor tekster som den der imiteres med Storm P.'s *Takt og Tone*, hverken

bliver mere eller mindre instruktiv af at den indledes med en sætning der som selvstændig sproghandling per default tæller som et direktiv. Det betyder imidlertid ikke at de enkelte sætninger kan ligge til grund for en hvilken som helst tekstmeningskomponent; men det betyder at når en sætning indgår i en sekvens af sætninger, så må den illokutionære værdi der realiseres med en sætning, altid forstås i forhold til den helhed sekvensen af sætninger ligger til grund for. Man kan formulere det således at det med den illokutionære værdi der realiseres med en tekstsætning markeres eller indskrænkes hvilken funktion sætningens meningskorrelat har i forhold til den intentionelle helhed sekvensen af sætninger ligger til grund for.

Sætninger der indgår i sekvenser af sætninger, tæller med andre ord ikke som sproghandlinger, men som tekstmeningskomponenter (eller tekstmeningssegmenter). Hvilke tekstmeningskomponenter en tekstmening består af, dvs. hvilke funktioner deres meningskorrelater kan tilordnes, afhænger af tekstmeningstypen. Men der gælder så følgende: Når typen er bestemt, kan det med tekstsætningen markeres eller indskrænkes hvilken funktion meningskorrelatet skal tilordnes. Sådanne markeringer eller indskrænkninger kan kaldes tekstmeningsfunktionsindikatorer. Tekstmeningsfunktionsindikator skal betragtes som den tekstteoretiske pendant til det Searle kalder *illocutionary force indicating device* (Searle 1996 (1969)).

Typespecifik markerethed som grundlag for tekstmeningsfunktionsindikation

En række forskellige sproglige midler kan fungere som tekstmeningsfunktionsindikatorer. Disse midler kan der ikke redegøres udtømmende for her. I stedet vil jeg med udgangspunkt i en fortællende tekst anskueliggøre et fænomen der danner grundlag for tekstmeningsfunktionsindikation. Dette fænomen kan kaldes *typespecifik markerethed (markedness)*.

Det tekstmeningstypologiske kriterium for fortællende tekster er at forståelsen består i at konfigurere et unikt handlings- og begivenhedsforløb der udgør en helhed med en begyndelse, en midte og en slutning.

For størsteparten af de tekstsætninger der indgår i fortællende tekster, gælder det at de er kendetegnet ved følgende sproglige egenskaber: 1) Sætningsstrukturen er deklarativ, dvs. fremsættende sætningsmodus; 2) verbalmodus er indikativ; og 3) modaliteten er temporal, dvs. det finitte verbum realiserer forhold der er afgrænsede i tid, og rolleled og udsagnsadverbialer realiserer situationelle instruktioner, dvs. ansatser til (umiddelbart eller middelbart) identificerbare genstande, tider og steder. F.eks.:

E.3. I 1602 slog en gruppe amsterdamske redere og handelsfolk sig sammen om at oprette Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) for at sætte skub i hollandsk handel. Kompagniet blev hurtigt verdens største med en eventyrlig succes i det 17. årh. Men en

række krige i slutningen af århundredet og begyndelsen af det 18. århundrede udmattede landet. Dertil kom konkurrence fra engelske og franske kompagnier (den danske var til at overse). VOC tabte terræn, og i 1799 blev selskabet erklæret konkurs. (*CityPack. Amsterdam*).

Disse tre egenskaber er netop kendetegnende for sætninger der ligger til grund for et unikt handlings- og begivenhedsforløb. De kan siges at være de umarkerede former i forhold til fortællingen. Det betyder ikke at andre former ikke forekommer, men det betyder at de - når de forekommer – indikerer at sætningens repræsentationelle korrelat har en anden funktion end at bidrage til det unikke handlings- og begivenhedsforløb.

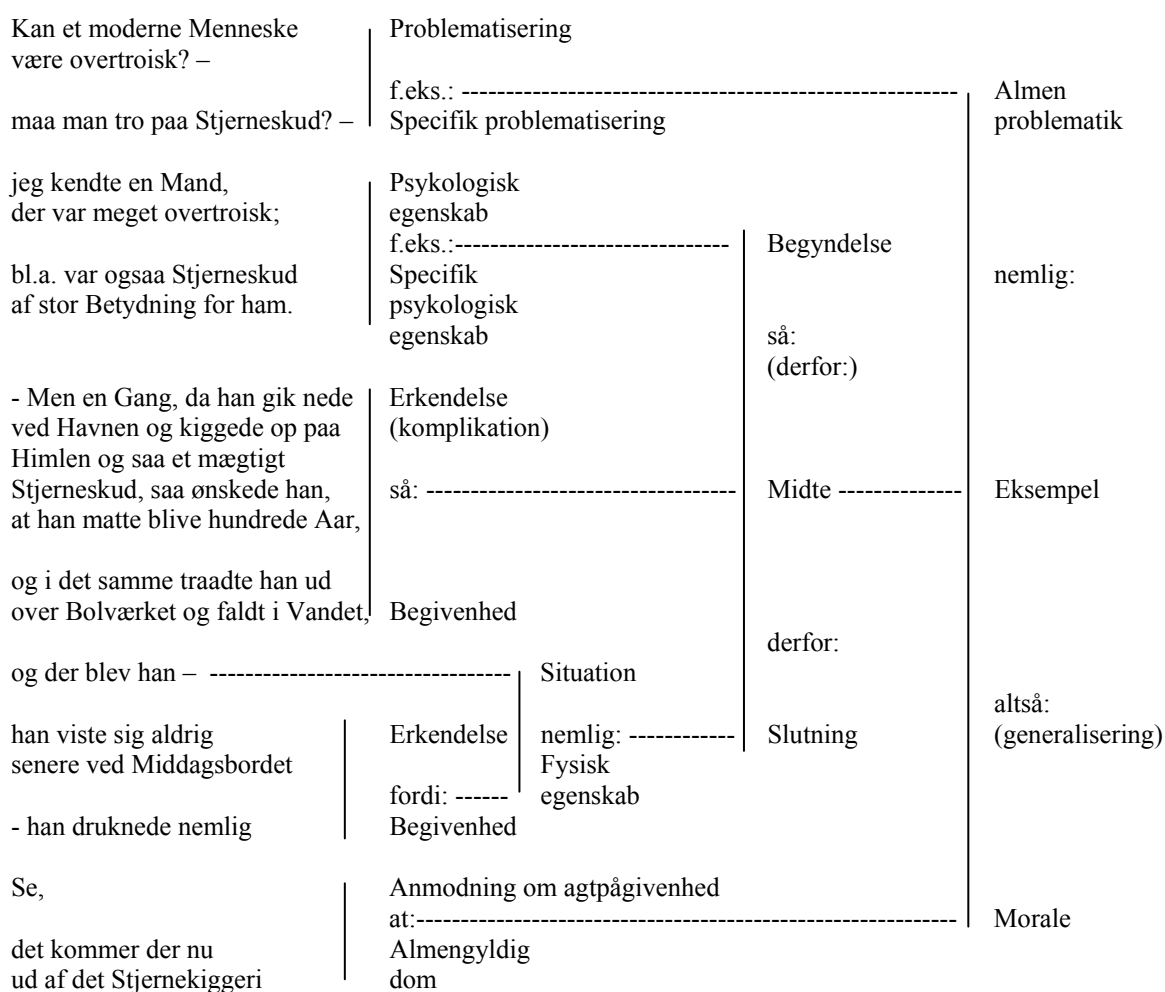
Med de typespecifikke former er der altså samtidig etableret nogle paradigmer for tekstmeningsfunktionsindikation. Det kan anskueliggøres med stjernekipperanekdoten (se E2). Også for denne sekvens gælder det at størsteparten af sætningerne er kendetegnet ved de umarkerede former. Men som det fremgår, adskiller de to første og de to sidste sætninger sig ved andre egenskaber. De to første sætninger er kendetegnet 1) ved non-deklarativ struktur og således ikke-fremsættende sætningsmodus, 2) ved at realisere hhv. aletisk modalitet ('kan') og deontisk modalitet ('må'), og 3) ved at der realiseres ansatser til generelle/universelle mængder ('et moderne Menneske', 'man' og 'Stjernes kud') med dem. med denne kombination af egenskaber markeres det at der anslås en almen problematik om muligheden af det første sagforhold (at være overtroisk) og den normative rigtighed af det andet sagforhold (at tro på stjernes kud). Dermed etableres der en forståelsesramme for det unikke handlings- og begivenhedsforløb der fremstilles med de efterfølgende syv sætninger 'jeg kendte ... druknede nemlig'. Dette unikke forløb skal tjene som en behandling af denne almene problematik.

Den næstsidste sætning er kendetegnet ved imperativ verbalmodus. Dermed har den proces der angives med verbet, modtager som rollehaver. Det er et radikalt skifte i genstanden for kommunikation; meningskorrelatet kan ikke forstås som et bidrag til handlings- og begivenhedsforløbet, men må og kan - i kraft af at verbet angiver en kognitiv proces - forstås som kommunikation om selve forståelsen. I sekvenser af sætninger angiver se typisk at den efterfølgende sætnings repræsentationelle korrelat har en anden status i forhold til helheden end de foregående sætningers repræsentationelle korrelater. Og det er da også tilfældet her. Den sidste sætning er – i kraft af kombinationen af tempus ('kommer') og determination ('det Stjernekipper') - kendetegnet ved generisk tid og generisk mængde, og således epistemisk modalitet. Dermed tæller den som en almen gyldig dom.

Teksten er altså komponeret således at den indledes med en tematisering af en almen problematik, efterfølges af en fremstilling af et unikt handlings- og begivenhedsforløb og af-

sluttes med en almengyldig dom. Disse tre meningskorrelater er netop de grundlæggende komponenter i belærende anekdoter (eksempla). Der er da også de relationer mellem komponenterne der kendetegner den belærende anekdotes tekstmeningsfunktion, nemlig en specifikationsrelation mellem tematiseringen af den almene problematik og det unikke handlings og begivenhedsforløb, og en generaliseringsrelation mellem det unikke handlings- og begivenhedsforløb og den almengyldige dom.

Den intentionelle helhed sekvensen af sætninger ligger til grund for, kan så rekonstrueres med et kompositionsdiagram (notationen er inspireret af Tøgeby 1993). Går man fra højre og ind, kan man bemærke følgende: Genren tilordner teksttypen en specifik funktion som tekstmeningssegmentet eksempel; typen tilordner meningskorrelater funktioner som tekstmeningssegmenterne begyndelse, midte og slutning; disse segmenter tilordner meningskorrelater funktioner som tekstmeningskomponenterne egenskaber, situationer, begivenheder og erkendelser:

Opsummering

Sætninger der indgår i sekvenser af sætninger, tæller ikke som sproghandlinger, men som tekstmeningskomponenter. Hvilke tekstmeningskomponenter de tæller som, afhænger af teksttypen. Når typen er bestemt, kan det med den illokutionære værdi tekstsætningen realiserer, markeres eller indskrænkes hvilken funktion sætningens meningskorrelat skal tilordnes. Sådanne markeringer eller indskrænkninger kan kaldes *tekstmeningsfunktionsindikatorer*. De typespecifikke formers paradigmer danner grundlag for tekstmeningsindikation via markerede former.

Litteratur

- Austin, J.L. (1962) *How to do things with words*. London. Oxford University Press.
- De Beaugrande, Robert & Dressler, Wolfgang. 1981 (tysk 1972). *Introduction to text linguistics*. New York. Longman.
- Borchmann, Simon (forventes udgivet 2005). *Funktionel tekstteori og fiktivt fortællende tekster med refleksiv funktion*.
- Van Dijk, Teun (1977) *Text and Context. Explorations in the semantics and pragmatics of discourse*. New York. Longman.
- Grice, Paul. 2001 (1975). *Logic and Conversation*. I Henriksen, Carol (red.). *Can you reach the salt?* Gylling. Roskilde Universitetsforlag.
- Hansen, Erik & Heltoft, Lars (1999) *Udkast til Grammatik over det Danske Sprog*. Roskilde. Afdelingen for Dansk og Public Relations. Roskilde Universitetscenter.
- Harder, Peter (1979) *Tekstpragmatik. En kritisk vurdering af nogle principielle og praktiske tilgange til tekstbeskrivelsen, med ansatser til et alternativ*. I Andersen, John E. & Heltoft, Lars. *NyS 10-11. Sprogteori og tekstanalyse*. København. Akademisk Forlag
- Searle, John (1996, 1969). *Speech acts*. Cambridge. Cambridge University Press
- Togeby, Ole (1993) *PRAXT – pragmatisk tekstteori*. Århus. Aarhus Universitetsforlag.
- Togeby, Ole (2003) *Fungerer denne sætning?* København. Gads Forlag.
- Vagle, W., Svennevig, J. & Sandvik, M. (1993) *Tekst og kontekst*. Oslo. Landslaget for norskundervisning. Cappelen Akademisk Forlag.
- Vagle, W., Svennevig, J. & Sandvik, M. (2002) *Tilnærminger til tekst*. Oslo. Landslaget for norskundervisning. Cappelen Akademisk Forlag.
- Vater, Heinz (1992) *Einführung in die Textlinguistik*. München. Fink.